

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 367

Gospodarka przestrzenna Aktualne aspekty polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej

Redaktorzy naukowi

Jacek Potocki

Jerzy Ładysz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Justyna Mroczkowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Agata Wiszniowska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-474-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Tritia – nowa forma i instytucja integracji europejskiej.....	13
Bartosz Bartosiewicz, Iwona Pielesiak: Dzienna mobilność mieszkańców małych miast Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego.....	21
Magdalena Belof: Wyzwania planowania przestrzennego na poziomie regionalnym	30
Piotr Chmiel, Leszek Stanek: Efektywność ekonomiczna realizacji dróg dla zabudowy mieszkaniowej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	38
Joanna Cymerman: Uwarunkowania przekształceń struktury własnościowej gruntów na Pomorzu Środkowym w latach 2000–2012.....	50
Łukasz Damurski: Uczestnicy procesu podejmowania decyzji przestrzennych na szczeblu lokalnym. Teoria i praktyka.....	59
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Wielofunkcyjność czy jednofunkcyjność? Uzdrowiska w obliczu przemian przestrzennych	68
Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz: Fundusze unijne czynnikiem kształtującym funkcję turystyczną w wybranych gminach regionu jeleniogórskiego.....	76
Piotr Hajduga: Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce a kształtowanie kapitału ludzkiego.....	90
Piotr Idczak, Karol Mrozik: Ocena efektywności kosztowej rozwiązań kształtujących retencję zlewni rzecznej jako sposobu ograniczania zagrożenia powodziowego	102
Marian Kachniarz: Prymusi i maruderzy – aktywność inwestycyjna gmin dolnośląskich	112
Anna Katola: Znaczenie równości płci dla długookresowego wzrostu gospodarczego.....	119
Olgierd Kempa, Jan Kazak: Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne a podatki od nieruchomości.....	128
Lidia Klos: Zanieczyszczenia obszarowe na terenach wiejskich województwa zachodniopomorskiego	136
Piotr Krajewski: Problemy planistyczne na terenach parków krajobrazowych w sąsiedztwie Wrocławia na przykładzie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego.....	147

Natalia Krawczyszyn: Kierunki polityki turystycznej w euroregionach polsko-czeskich – unifikacja czy dywersyfikacja produktu turystycznego po granicza?	155
Barbara Kryk: Projekt modelu wsparcia na rynku pracy młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym	163
Marta Kusterka-Jefmańska: Jakość życia a jakość usług publicznych w praktyce badań na poziomie lokalnym	170
Grażyna Leśniewska: Wpływ rodziny na kształtowanie postawy obywatelskiej społeczeństwa	178
Jerzy Ładysz: Kierunki rozwoju zielonej infrastruktury we wrocławskim obszarze funkcjonalnym	186
Urszula Markowska-Przybyła: Zastosowanie ekonomii eksperymentalnej do pomiaru kapitału społecznego	196
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Realizacja wybranych programów wspierających rolnictwo w Parku Krajobrazowym „Dolina Baryczy”	204
Piotr Mijał: Aspekty prawne konkurencyjności specjalnych stref ekonomicznych	214
Katarzyna Milewska-Osiecka: Nowe budownictwo mieszkaniowe w świetle polityki funkcjonalno-przestrzennej strefy podmiejskiej Łodzi	223
Agnieszka Ogrodowczyk: Polityka mieszkaniowa a współczesne przekształcenia obszarów śródmiejskich – przykład Łodzi	232
Jan Polski: Ekologiczne, społeczne i ekonomiczne aspekty ładu przestrzennego w regionie	240
Katarzyna Przybyła, Eleonora Gonda-Soroczyńska: Poziom rozwoju infrastruktury społecznej we Wrocławiu	248
Zbigniew Przybyła: Rozwój zrównoważony jako koncepcja dynamiczna kształtowania przestrzeni gospodarczej	256
Adam Przybyłowski: Stan infrastruktury transportu drogowego w Polsce z uwzględnieniem aspektów bezpieczeństwa	261
David Ramsey: Ocena atrakcyjności osiedli we Wrocławiu	272
Janusz Rosiek: Wpływ implementacji pakietu klimatyczno-energetycznego (PKE) Unii Europejskiej na równoważenie rozwoju społeczno-gospodarczego krajów członkowskich ugrupowania	281
Anna Skorwider-Namietko, Jarosław Skorwider-Namietko: Gospodarka odpadami jako element zarządzania strategicznego w jednostkach samorządu terytorialnego	292
Beata Skubiak: Polityka regionalna wobec zmian demograficznych	301
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Kapitał społeczny jako czynnik wspierający innowacyjność małych przedsiębiorstw na przykładzie województwa lubelskiego	310

Agnieszka Stacherzak: Typologia funkcjonalna gmin Dolnego Śląska a Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.....	322
Izabela Szamrej-Baran, Paweł Baran: Subiektywne i obiektywne mierniki ubóstwa energetycznego	332
Maciej Szarejko, Jerzy Ładysz: Podstawy ekonomiczne kształtowania i racjonalnego wykorzystania miejskiego systemu zielonej infrastruktury	340
Katarzyna Tarnawska: Analiza determinant rozwoju regionalnego w świetle ewolucyjnej geografii ekonomicznej	350
Alina Walenia: Polityka spójności Unii Europejskiej a zmiany systemowe w zarządzaniu finansami publicznymi.....	359
Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera: Strategie rozwoju gmin mających obszary o szczególnych wartościach przyrodniczych a model zrównoważonego rozwoju	370
Marcelina Zapotoczna: Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania potrzeb mieszkaniowych w Polsce	378
Adam Zydroń, Piotr Szczepański, Sebastian Gawel: Ograniczenia i możliwości zwiększania lesistości w aglomeracji poznańskiej na przykładzie gminy Rokietnica.....	387
Adam Zydroń, Piotr Szczepański, Piotr Walkowski: Analiza zmian cen transakcyjnych gruntów niezabudowanych w gminie Września w latach 2002–2009	394

Summaries

Franciszek Adamczuk: Tritia – a new form and institution of European integration	20
Bartosz Bartosiewicz, Iwona Pielesiak: Daily mobility of small town's inhabitants in Łódź Metropolitan Area	29
Magdalena Belof: Challenges of regional spatial planning.....	37
Piotr Chmiel, Leszek Stanek: Economic efficiency of building the roads for the residential areas in the local spatial management plans	48
Joanna Cymerman: Conditions of changes in the structure of land ownership in Central Pomerania in the years 2000–2012	58
Łukasz Damurski: Stakeholders of the spatial decision-making process on a local level. Theory and practice	67
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Polyfunctionality or monofunctionality of spas in the face of spatial transformations?	75
Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz: EU funds as the tourist function raising factor in the selected tourist communes of Jelenia Góra region	88

Piotr Hajduga: Special economic zones in Poland and the formation of human capital.....	101
Piotr Idczak, Karol Mrozik: Cost-effectiveness evaluation of solutions shaping river basin retention as a method of flood risk reduction.....	111
Marian Kachniarz: Top leaders and stragglers – investment activity of Lower Silesia communities.....	118
Anna Katola: The importance of gender equality for long-term growth.....	127
Olgierd Kempa, Jan Kazak: Functional and spatial transformation and the real estate taxes.....	135
Lidia Kłos: Territorial pollution in rural areas of the West Pomeranian Voivodeship.....	146
Piotr Krajewski: Planning problems in the areas of landscape parks near Wrocław on the example of Ślęzański Landscape Park.....	154
Natalia Krawczynszyn: Trends of tourism policy in Polish-Czech euroregions – unification or diversification of border tourist product?.....	162
Barbara Kryk: Draft model of support in the labor market of young people at risk of social exclusion.....	169
Marta Kusterka-Jefmańska: Quality of life vs. quality of public services in practice of research at the local level.....	177
Grażyna Leśniewska: Family influence on the attitudes of citizens society..	185
Jerzy Ładysz: Directions of development of green infrastructure in the Wrocław functional area.....	195
Urszula Markowska-Przybyła: Application of experimental economics for measuring of social capital.....	203
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Implementation of selected programs supporting agriculture in the Landscape Park “Barycz Valley”.....	213
Piotr Mijał: Legal aspects of competitiveness of Special Economic Zones ...	222
Katarzyna Milewska-Osiecka: New housing construction within the spatial policy for suburban zone of Łódź.....	231
Agnieszka Ogrodowczyk: Housing policy and contemporary changes of the inner city – example of Łódź.....	239
Jan Polski: Ecological, public and economic aspects of the spatial order in the region.....	247
Katarzyna Przybyła, Eleonora Gonda-Soroczyńska: Level of social infrastructure development in Wrocław.....	255
Zbigniew Przybyła: Sustainable development as a dynamic idea of shaping the economic space.....	260
Adam Przybyłowski: Road transport infrastructure development in Poland with special emphasis on safety issues.....	271
David Ramsey: Assessment of districts attractiveness in Wrocław.....	280

Janusz Rosiek: Impact of the implementation of the EU Climate and Energy Package (EU CEP) on socio-economic development of selected EU countries	291
Anna Skorwider-Namiołko, Jarosław Skorwider-Namiołko: Waste management as a part of the strategic management in local self-government units	300
Beata Skubiak: Regional policy in the face of demographic changes	309
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Social capital as a factor supporting innovative small businesses on the example of the Lublin Voivodeship	321
Agnieszka Stacherzak: Functional typology of Lower Silesia municipalities and “Development strategy of Lower Silesia Voivodeship 2020”	331
Izabela Szamrej-Baran, Paweł Baran: Subjective and objective measures of fuel poverty	339
Maciej Szarejko, Jerzy Ładysz: Economic principles of development and rational use of urban green infrastructure system	349
Katarzyna Tarnawska: Theoretical analysis of regional development determinants in the light of evolutionary economic geography	358
Alina Walenia: EU cohesion policy vs. system changes in public finance management	369
Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera: The development strategies of communes, which are areas of special natural values with regard to the sustainable development model	377
Marcelina Zapotoczna: Taxonomic analysis of spatial differentiation of housing needs in Poland	386
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Sebastian Gawel: Limitation and possibilities of forestation growth in the Poznań agglomeration on the example of the Rokietnica commune	393
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Piotr Walkowski: Transaction prices changes analysis of undeveloped properties in the municipality of Września in the years 2002–2009	400

Agnieszka Stacherzak

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

TYPOLOGIA FUNKCJONALNA GMIN DOLNEGO ŚLĄSKA A STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2020

Streszczenie: W niniejszej pracy przedstawiono podział województwa dolnośląskiego na osiem typów funkcjonalnych gmin. Podział gmin na typy funkcjonalne stanowi kontynuację badań przeprowadzonych w latach 1996, 2005 i 2010. Za podstawę porównań przyjęto rok 2010, stosując takie same kryteria ich klasyfikacji: stopnia uprzemysłowienia, struktury gospodarki oraz stopnia zagospodarowania turystycznego. W pracy dokonano także analizy wybranych zapisów dokumentu Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 w zakresie przyjętych kryteriów podziału funkcjonalnego gmin wiejskich i miejsko-wiejskich Dolnego Śląska. Efektem końcowym jest porównanie uzyskanych wyników delimitacji z zapisami Strategii. Porównania prowadzone w toku badań ukazują podobieństwa i różnice funkcjonalne analizowanych rejonów w porównaniu z przyjętą wizją regionu w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego.

Słowa kluczowe: typ gminy, funkcja gminy, Dolny Śląsk, strategia rozwoju województwa.

DOI: 10.15611/pn.2014.367.35

1. Wstęp

Poprzez politykę rozwoju należy rozumieć zespół wzajemnie powiązanych ze sobą działań, podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia m.in. trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, a także spójności społeczno-gospodarczej czy regionalnej¹. Realizację wspomnianych wyżej celów prowadzi się na podstawie strategii rozwoju m.in: długookresowych (kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju) oraz średniookresowych (uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w różnych aspektach) strategii rozwoju kraju, innych.

Zgodnie z przepisami wykonywanie zadań ściśle związanych z rozwojem regionalnym na obszarze województwa (w tym utworzenie strategii rozwoju województwa)

¹ Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz. U. z 2006 r. Nr 227, poz. 1658 z późn. zm.

należy do samorządu województwa². Strategia rozwoju województwa musi być spójna, m.in. z założeniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa, regulowanymi zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym³. Musi także zawierać cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, obecnie przyjęte w Strategii Rozwoju Kraju 2020⁴, jak i nie może wykraczać poza jej ramy czasowe. Nieodzowna jest także spójność z innymi obowiązującymi dokumentami, w tym z Krajową strategią rozwoju regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie – KSRR oraz z innymi strategiami ponadregionalnymi⁵.

Celem badań jest porównanie treści Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, poruszających zagadnienia ściśle związane z kryteriami podziału funkcjonalnego, z efektem końcowym zakwalifikowania gmin wiejskich i miejsko-wiejskich Dolnego Śląska do jednego z ośmiu typów funkcjonalnych. Funkcje gmin (typy) zostały wyznaczone na podstawie: stopnia uprzemysłowienia, struktury gospodarki oraz stopnia zagospodarowania turystycznego zgodnie z opisaną metodyką.

2. Metodyka badań

Badania nad przemianami funkcjonalnymi Dolnego Śląska wykonano na podstawie danych (również archiwalnych) i informacji uzyskanych z Banku Danych Lokalnych prowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny we Wrocławiu, a także z wykorzystaniem innych informacji publikowanych i przechowywanych przez Wojewódzki Urząd Statystyczny we Wrocławiu. W badaniach wykorzystano dane statystyczne z gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa dolnośląskiego – ogółem ze 133 gmin. Należy zaznaczyć, iż do badań przyjęto zdefiniowany przez GUS termin „obszar wiejski”, którym to opisane jest terytorium poza granicami administracyjnymi miast (w odróżnieniu od stosowanych różnorodnych definicji w literaturze przedmiotu, np. J. Bański⁶).

W wyznaczonych we wcześniejszych opracowaniach typach funkcjonalnych gmin dla lat 1996, 2005, 2010⁷ zastosowano te same kryteria delimitacji uwzględniające strukturę gospodarki, stopień uprzemysłowienia oraz stopień zagospodarowania turystycznego według następujących wytycznych: a) gminy zdominowane przez rolnictwo (podatek od działalności rolniczej stanowi ponad 25% ogółu podatków od

² Ustawa o samorządzie województwa, Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 z późn. zm.

³ Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.

⁴ Strategia Rozwoju Kraju 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

⁵ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, maj 2011.

⁶ J. Bański, *Problematyka definicji i zasięgu przestrzennego obszarów wiejskich i stref podmiejskich*, Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum, 2012, 11(3), s. 5–16.

⁷ A. Stacherzak, M. Heldak, *Przemiany funkcjonalne obszarów wiejskich Dolnego Śląska w latach 1996–2010* (w druku).

działalności gospodarczej); b) gminy uprzemysłowione (zatrudnienie w przemyśle stanowi ponad 25% zatrudnienia ogółem); c) gminy zagospodarowane turystycznie (liczba noclegów turystycznych wynosi ponad 1miejsce/1km²)⁸.

Powyższe kryteria zestawiono w formie tabelarycznej (tabela 1) i na ich podstawie wyłoniono osiem typów funkcjonalnych gmin.

Tabela 1. Podział gmin na typy funkcjonalne

Lp.	Typ funkcjonalny	Kryteria delimitacji		
		udział zatrudnionych w przemyśle w ogólnej liczbie zatrudnionych	udział podatku od działalności rolniczej w ogóle podatków z działalności gospodarczej	liczba miejsc noclegowych (turystycznych) na 1 km ²
		pow. 25 %	pow. 25%	pow.1 msc/km ²
1	TYP I	+	+	+
2	TYP II	+	+	–
3	TYP III	+	–	+
4	TYP IV	+	–	–
5	TYP V	–	+	+
6	TYP VI	–	+	–
7	TYP VII	–	–	+
8	TYP VIII	–	–	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie U. Planck, *Arbeit und Freizeit auf dem Lande. Situation und Strukturwandel ländliche, Raume*, [w:] *Auf dem Lande leben*, Stuttgart - Berlin - Köln 1983, s.64–81 oraz Z. Więckowicz (red.), *Przekształcenia obszarów wiejskich makroregionu południowo-zachodniego*, t. I, *Typologia gmin pod względem poziomu i warunków rozwojowych*, Akademia Rolnicza we Wrocławiu, Wrocław 1998, s. 23–41.

Opisową charakterystykę wyznaczonych typów przedstawiono poniżej za Więckowicz⁹ i Hełdak¹⁰, na podstawie Planck¹¹:

Typ I – gminy uprzemysłowione, zdominowane przez rolnictwo, zagospodarowane turystycznie;

Typ II – gminy uprzemysłowione zdominowane przez rolnictwo, bez turystyki;

⁸ Z. Więckowicz (red.), *Przekształcenia obszarów wiejskich makroregionu południowo-zachodniego*, t. I, *Typologia gmin pod względem poziomu i warunków rozwojowych*, Akademia Rolnicza we Wrocławiu, Wrocław 1998, s. 2341; M. Hełdak, *Functional standardization of rural areas of Dolnośląskie voivodeship*, "Bulletin of Geography". Socio-Economic Series 2010, No 13.

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże.

¹¹ U. Planck, *Arbeit und Freizeit auf dem Lande. Situation und Strukturwandel ländliche, Raume*, [w:] *Auf dem Lande leben*, Stuttgart-Berlin-Köln 1983, s. 64–81.

Typ III – gminy uprzemysłowione, zagospodarowane turystycznie, prawie bez rolnictwa;

Typ IV – gminy uprzemysłowione, w których rolnictwo nie odgrywa dużej roli;

Typ V – gminy zdominowane przez rolnictwo, prawie pozbawione przemysłu, zagospodarowane turystycznie;

Typ VI – gminy zdominowane przez rolnictwo, nie zagospodarowane turystycznie, prawie pozbawione przemysłu;

Typ VII – gminy zagospodarowane turystycznie, prawie bez przemysłu i bez znaczącego rolnictwa;

Typ VIII – gminy prawie bez przemysłu i bez rolnictwa, nie zagospodarowane turystycznie.

Stosując powyższe kryteria, wyznaczono w dalszej części pracy typy funkcjonalne gmin dla roku 2011 w województwie dolnośląskim i porównano je z latami: 1996, 2005, 2010¹².

Porównanie podziału funkcjonalnego województwa dolnośląskiego z polityką rozwoju przeprowadzono, biorąc pod uwagę zapisy Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (SRWD 2020).

3. Funkcje gmin na Dolnym Śląsku w latach 1996–2011

Analizowany potencjał obszarów wiejskich województwa Dolnego Śląska pod kątem możliwości zakwalifikowania gmin do poszczególnych typów funkcjonalnych w 2011 r. odniesiono do badań prowadzonych w latach 1996, 2005 i 2010, przy czym największy nacisk położono na przemiany względem 2010 r. Dane z roku 2011 poddano analizom przy zastosowaniu tych samych kryteriów delimitacji przestrzeni, których użyto dla lat wcześniejszych. Należy zaznaczyć, iż od ostatniego okresu badawczego upłynął tylko rok. Podjęto jednakże badania, pomimo tak małej różnicy czasu, ze względu na analizy i statystyki wykonane przy tworzeniu SRWD 2020 obejmujące również rok 2011.

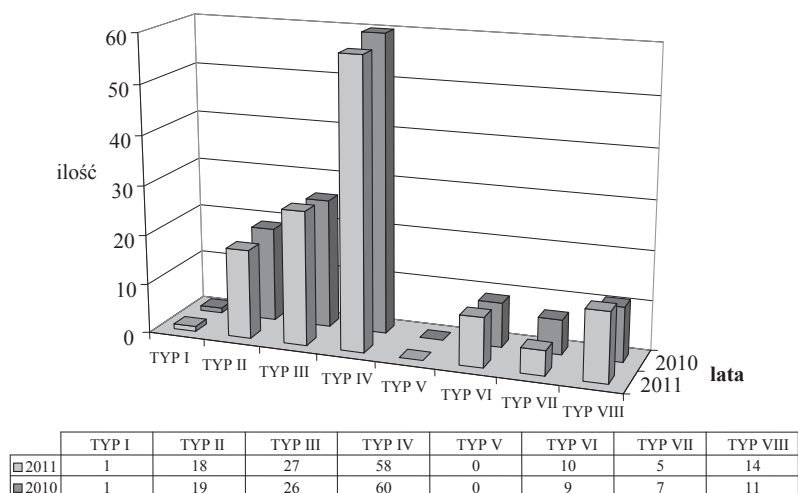
W 2011 r. zmiany w stosunku do roku poprzedniego nastąpiły tylko w 15 gminach. W 9 gminach decydujący czynnik to zmiana udziału procentowego jednego z kryteriów delimitacji, natomiast w pozostałych 6 nie można wykluczyć, iż nie nastąpiła żadna zmiana. Brak danych na temat liczby osób zatrudnionych w przemyśle mógł wypaczyć wyniki zakwalifikowania gmin: Lubomierz, Mietków, Janowice Wielkie, Lewin Kłodzki, Borów i Przeworno do poszczególnych typów funkcjonalnych. Czynnikiem, które miały największy wpływ na zmianę typów funkcjonalnych, był procentowy udział liczby osób zatrudnionych w przemyśle oraz liczba miejsc

¹² Z. Więckowicz, wyd. cyt., s. 2341; M. Heldak, *Przemiany funkcjonalne obszarów wiejskich Sudetów po integracji z Unią Europejską*, Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich. Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie, Komisja Techniczna Infrastruktury Wsi, Kraków 2008, A. Stacherzak, M. Heldak, wyd. cyt.

noclegowych turystycznych przypadających na 1 km². Do gmin, których funkcja uległa zmianie z tytułu znacznego wzrostu liczby osób zatrudnionych w przemyśle, zaliczono gminy: Olszyna (z typu VIII na IV), Pielgrzymka (z typowo rolniczej – typ VI na II), Brzeg Dolny (z typu VII na III), Czarny Bór (z typu VIII na III) oraz Niemcza (z typu VII na III). W gminie Przemków zanotowano nieznaczny spadek liczby osób zatrudnionych w przemyśle i tym samym zmianę funkcji z typu IV na VIII, jednakże udział ten nadal oscyluje przy granicy 25-procentowego progu (tylko nieznacznie poniżej 25%). Natomiast w gminie Gryfów Śląski zaobserwowano znaczny wzrost potencjału turystycznego (zmiana typu z IV na III). Spadek liczby miejsc noclegowych turystycznych poniżej 1 miejsca na 1 km² z konsekwencjami przejawiającymi się w zmianie typu funkcjonalnego odnotowano w gminach: Chojnów (z typu III na IV – gmina uprzemysłowiona) oraz Miłkowice (z gminy typu VII, zagospodarowanej turystycznie na typ VIII).

Liczebność pozostałych gmin zakwalifikowanych do poszczególnych typów funkcjonalnych w roku 2011 w stosunku do 2010 nie uległa zmianom (rys. 1).

Wyniki badań przeprowadzonych w latach 1996, 2005 i 2010¹³ jednoznacznie wskazywały na ciągły (aczkolwiek niejednorodny) spadek liczebności gmin o charakterze rolniczym (typ VI). Analizy przeprowadzone w roku 2011 wykazały podobną liczebność (wzrost o 1 gminę) rejonów zdominowanych przez rolnictwo w stosunku do 2010 r.

Rys. 1. Zestawienie liczby gmin wg poszczególnych typów w roku 2010 i 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹³ Tamże.

W 2011 r. zanotowano nieznaczny spadek gmin uprzemysłowionych typu IV (spadek o 2 gminy), jednakże nadal stanowi najbardziej liczną grupę typów gmin (aż 43,6% ogółu gmin województwa, łącznie 58 gmin). Typ III to gminy, które zajmują drugie miejsce pod względem liczebności (razem 27 gmin, co stanowi nieco ponad 20%). Typy II i VIII to kolejne gminy z dość znacznym udziałem liczbowym w poszczególnych grupach (odpowiednio 13,5% – 18 gmin, 10,5% – 14 gmin). Kolejne miejsca pod względem liczebności występowania należą do typu VI (7,5%) i VII (3,8%). Typ I (gminy uprzemysłowione, zdominowane przez rolnictwo i zagospodarowane turystycznie) reprezentowany jest nadal tylko przez jedną gminę – Marcinowice. Nie zaobserwowano natomiast typu V (gminy pozbawione przemysłu, zdominowane przez rolnictwo, zagospodarowane turystycznie).

Udział procentowy gmin miejsko-wiejskich i wiejskich województwa dolnośląskiego poszczególnych typów funkcjonalnych został przedstawiony w formie tabelarycznej (tabela 2).

Tabela 2. Udział procentowy gmin miejsko-wiejskich oraz wiejskich województwa dolnośląskiego w poszczególnych typach funkcjonalnych w roku 2010 i 2011

Rok / typ	Typ funkcjonalny gminy							
	TYP I	TYP II	TYP III	TYP IV	TYP V	TYP VI	TYP VII	TYP VIII
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
2011	0,8	13,5	20,3	43,6	0,0	7,5	3,8	10,5
2010	0,8	14,3	19,5	45,1	0,0	6,8	5,2	8,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wykazano we wcześniejszych badaniach¹⁴, zmiany w typologii funkcjonalnej gmin wynikają ze zwiększania lub spadku innych niż rolnicze kryteriów delimitacji, tj. przemysłu oraz turystyki.

4. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (SRWD 2020) to dokument zawierający diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, określenie celów strategicznych polityki rozwoju województwa oraz kierunków działań podejmowanych przez samorząd województwa¹⁵. Cele zapisów SRWD 2020 muszą być spójne z innymi dokumentami strategicznymi¹⁶, w tym z Krajową Strategią Rozwo-

¹⁴ A. Stacherzak, M. Hełdak, wyd. cyt.

¹⁵ Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, Sejmik Województwa Dolnośląskiego (uchwała nr XXXII/932/13 z dnia 28 lutego 2013 r.).

¹⁶ *Aktualizacja Strategii Rozwoju Województw z Uwzględnieniem Uwarunkowań Krajowych i Unijnych – Przewodnik*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011, s. 19.

ju Regionalnego 2010–2020, Strategią Rozwoju Kraju 2020, strategią Europa 2020 czy Planem zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego. Należy jednakże zaznaczyć, iż sam dokument, określający kierunki rozwoju zarówno społecznego, jak i przestrzennego oraz gospodarczego, nie wskazuje konkretnych realizacji oraz finansowania celów tam zawartych. Wśród wskazanych ośmiu celów rozwojowych to m.in. rozwój gospodarki opartej na wiedzy; zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej; wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw; ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa bezpieczeństwa; wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników¹⁷.

SRWD 2020 jest zatem „pomostem” między przyszłymi projektami opartymi na zapisach SRWD 2020 a możliwością wykorzystania potencjalnych środków finansowych pochodzących z różnych źródeł.

5. Typy funkcjonalne a zapisy Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (SRWD 2020)

W wyniku prowadzonych badań gminy wiejskie i miejsko-wiejskie woj. dolnośląskiego zakwalifikowano do ośmiu typów funkcjonalnych. Poza typem V, którego brak na Dolnym Śląsku, pozostałe siedem typów funkcjonalnych występuje w różnym natężeniu na całym obszarze województwa (rys. 2b)¹⁸. Analizując zapisy SRWD 2020, zauważa się, iż powyższe aspekty nie były brane pod uwagę podczas dokonywania charakterystyki poszczególnych regionów.

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego wyznaczono 12 obszarów interwencji o specyficznym charakterze. Strategia (SRWD 2020) wymienia 12 tych samych obszarów interwencji (rys. 2a), jako terytorialne odniesienie dla celów rozwoju Dolnego Śląska przyjętych w SRWD 2020.

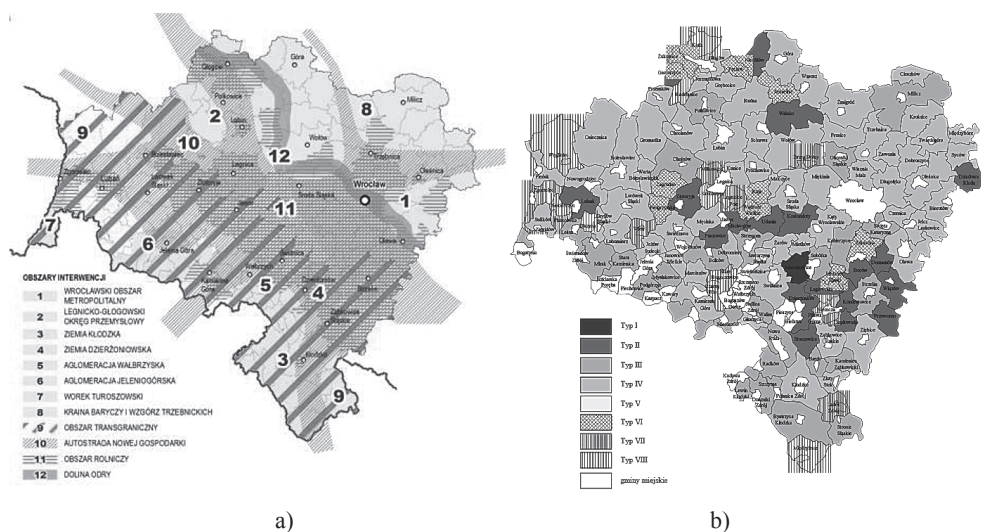
Poszczególne obszary zostały wyznaczone na podstawie różnych kryteriów. Obszar rolniczy (11. obszar interwencji) wyznaczono na podstawie waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, nie biorąc pod uwagę pozostałych czynników decydujących o charakterze gminy. Jak można zauważyć (rys. 2a), obszar ten to głównie Nizina Śląska oraz Przedgórze Sudeckie. Analizując przestrzenny rozkład typów gmin na wyznaczonym obszarze 11. (rys. 2b), można stwierdzić, że to zbiór różnorodnych typów funkcjonalnych o niekoniecznie dominującej funkcji rolniczej.

Na podstawie przeprowadzonych analiz w typologii funkcjonalnej gmin największe zmiany funkcji gmin, o czym wspomniano już wcześniej, nastąpiły z powodu czynnika „zatrudnienie w przemyśle stanowi ponad 25% zatrudnienia ogółem”. Zauważalny jest bardzo duży odsetek gmin, w których przemysł odgrywa kluczową rolę. Typ IV, czyli gminy uprzemysłowione, w których ani rolnictwo, ani turystyka

¹⁷ Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020...

¹⁸ A. Stacherzak, M. Hełdak, wyd. cyt.

nie mają dużego znaczenia, to ponad 43% ogółu gmin Dolnego Śląska. Pozostałe typy, gdzie dostrzega się wpływ tego czynnika, to typ II i III, następne w kolejności pod względem liczebności gminy (łącznie 33% gmin). Jak wspomniano wcześniej, sektor przemysłowy ma duży udział we wszystkich procesach gospodarczych, a jednym z priorytetów SRWD 2020 jest utworzenie do 2020 r. „Autostrady Nowej Gospodarki” – obszar interwencji 10. Obszar ten obejmuje swoim zasięgiem znaczącą część terenu Dolnego Śląska i jest w większości spójny zarówno z przestrzennym rozmieszczeniem gmin uprzemysłowionych (rys. 2b), jak i lokalizacją różnego rodzaju miejsc aktywności ekonomicznej.

Rys. 2. Podział Dolnego Śląska na 12 obszarów interwencji (a) oraz wg typów gmin w 2010 r. (b)

Źródło (rys. 2a): Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020; (rys. 2b) A. Stacherzak, M. Heldak, *Przemiany funkcjonalne obszarów wiejskich Dolnego Śląska w latach 1996–2010* (w druku).

Turystyka bazująca na potencjale środowiska przyrodniczego i kulturowego wg zapisów SRWD 2020 to, obok powstania obszaru 10, kolejne bardzo ważne założenie tego dokumentu. Usługi turystyczne wykorzystujące unikalne zasoby (głównie: Sudety, Przedgórze Sudeckie, Bory Dolnośląskie, Dolina Baryczy ze Stawami Milickimi, Dolina Odry, Pogórze Izerskie i Kaczawskie, Dolina Bystrzycy itd.) mają być motorem rozwojowym Dolnego Śląska. Na terenie Dolnego Śląska brak jest, jak już wspomniano, gmin typu V. Gmina typu I jest tylko jedna, natomiast III i VII to łącznie ponad 24% ogółu gmin. Zlokalizowane są na obszarach, które są spójne z wymienionymi w SRWD 2020 regionami.

6. Podsumowanie

Analiza wybranych kryteriów pozwoliła na przyporządkowanie funkcyjne danej gminy województwa dolnośląskiego do jednego z ośmiu typów funkcjonalnych. Wyniki uzyskane po przeprowadzeniu takiej weryfikacji w pewnym stopniu ukazały możliwości danego regionu, a co za tym idzie, powinny wyznaczyć kierunki rozwoju danego regionu. Ważne jest, aby uwarunkowania danego obszaru sfery ekonomicznej, gospodarczej czy cech środowiska przyrodniczego poparte były konkretnymi (istotnymi) założeniami polityki przestrzennej jednostek terytorialnych zapisanymi w dokumentach strategicznych tworzonych na poszczególnych szczeblach podziału administracyjnego. W pracy wykazano, iż nie wszystkie analizowane zagadnienia pod kątem cech branych pod uwagę w typologii funkcjonalnej gmin są spójne z wytycznymi Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. O ile zagadnienia dotyczące sfery „przemysłu” oraz walorów środowiska przyrodniczego są zbieżne, to dyskusyjne jest wyznaczenie w SRWD 2020 obszaru rolniczego, biorąc pod uwagę tylko uwarunkowania oraz waloryzację rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a pomijając charakter (funkcję) gminy.

Reasumując: rzetelnie scharakteryzowany potencjał danej jednostki obszarowej, przy jednocześnie poprawnie sformułowanych zagadnieniach strategicznych, będzie miał wpływ na prawidłową realizację polityki regionalnej, zwłaszcza że cele oraz polityka spójności UE zmierzają do zdecydowanego zaakcentowania ważności dokumentów strategicznych w polityce rozwojowej.

Literatura

- Aktualizacja Strategii Rozwoju Województw z Uwzględnieniem Uwarunkowań Krajowych i Unijnych – Przewodnik*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.
- Bański J., *Problematyka definicji i zasięgu przestrzennego obszarów wiejskich i stref podmiejskich*, Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum, 2012, 11(3).
- Bański J., *Wieś w badaniach geograficznych – ewolucja badań i przegląd koncepcji obszaru wiejskiego*, [w:] *Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku*, red. M. Halamska, EUROREG, Wyd. Nauk. SCHOLAR, Warszawa 2011.
- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, 3 marca 2010.
- Heldak M., *Functional standardization of rural areas of Dolnośląskie voivodeship*, “Bulletin of Geography”. Socio-Economic Series 2010, No 13.
- Heldak M., *Przemiany funkcjonalne obszarów wiejskich Sudetów po integracji z Unią Europejską*, Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich, Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie, Komisja Techniczna Infrastruktury Wsi, Kraków 2008.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, maj 2011.
- Planck U., *Arbeit und Freizeit auf dem Lande. Situation und Strukturwandel landliche Raume*, [w:] *Auf dem Lande leben*, Stuttgart-Berlin-Koln 1983.
- Raport V, Wnioski do Raportu V: “Investing In Europe’s Future”*, KE 2010.
- Stacherzak A., Heldak M., *Przemiany funkcjonalne obszarów wiejskich Dolnego Śląska w latach 1996–2010* (w druku).

Strategia Rozwoju Kraju 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, Sejmik Województwa Dolnośląskiego (uchwała nr XXXII/932/13 z dnia 28 lutego 2013 r.).

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.

Ustawa o samorządzie województwa, Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 z późn. zm.

Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz. U. z 2006 r. Nr 227, poz. 1658 z późn. zm.

Więckowicz Z. (red.), *Przekształcenia obszarów wiejskich makroregionu południowo-zachodniego*, t. I, *Typologia gmin pod względem poziomu i warunków rozwojowych*, Akademia Rolnicza we Wrocławiu, Wrocław 1998.

FUNCTIONAL TYPOLOGY OF LOWER SILESIA MUNICIPALITIES AND “DEVELOPMENT STRATEGY OF LOWER SILESIA VOIVODESHIP 2020”

Summary: The study concentrates on functions of rural and urban-rural municipalities of Lower Silesia in 2011. Research was related to previously made typology from the years: 1996, 2005 and 2010. The same standard was used to classify analyzed objects into different functional types of municipalities: structure of economy, level of industrialization, degree of tourist developing. The second aim of the work was to describe the document “Development strategy of Lower Silesia Voivodeship 2020” taking into consideration the same parameters used in typology. A final result was to compare “Development strategy...” to functional aggregation of Lower Silesia municipalities.

Keywords: types of municipalities, functions of municipalities, Lower Silesia, development strategy of the voivodeship.